

Tankar och reflexioner i den
sociala frågan : tvänne
föredrag, hållna i Imm...

Boberg, Carl,

54 A Br. 1892

BOBERG

Point Ekou

Album

(Br)

1892

Kungl. biblioteket

0 0000 000107214

So. Saul
Palitcho
Mim.
(P. 1)

1892

Tvånne föredrag,
hållna i Immanuelskyrkan

i
Stockholm.

**Tänkar och reflexioner i den
sociala frågan.**

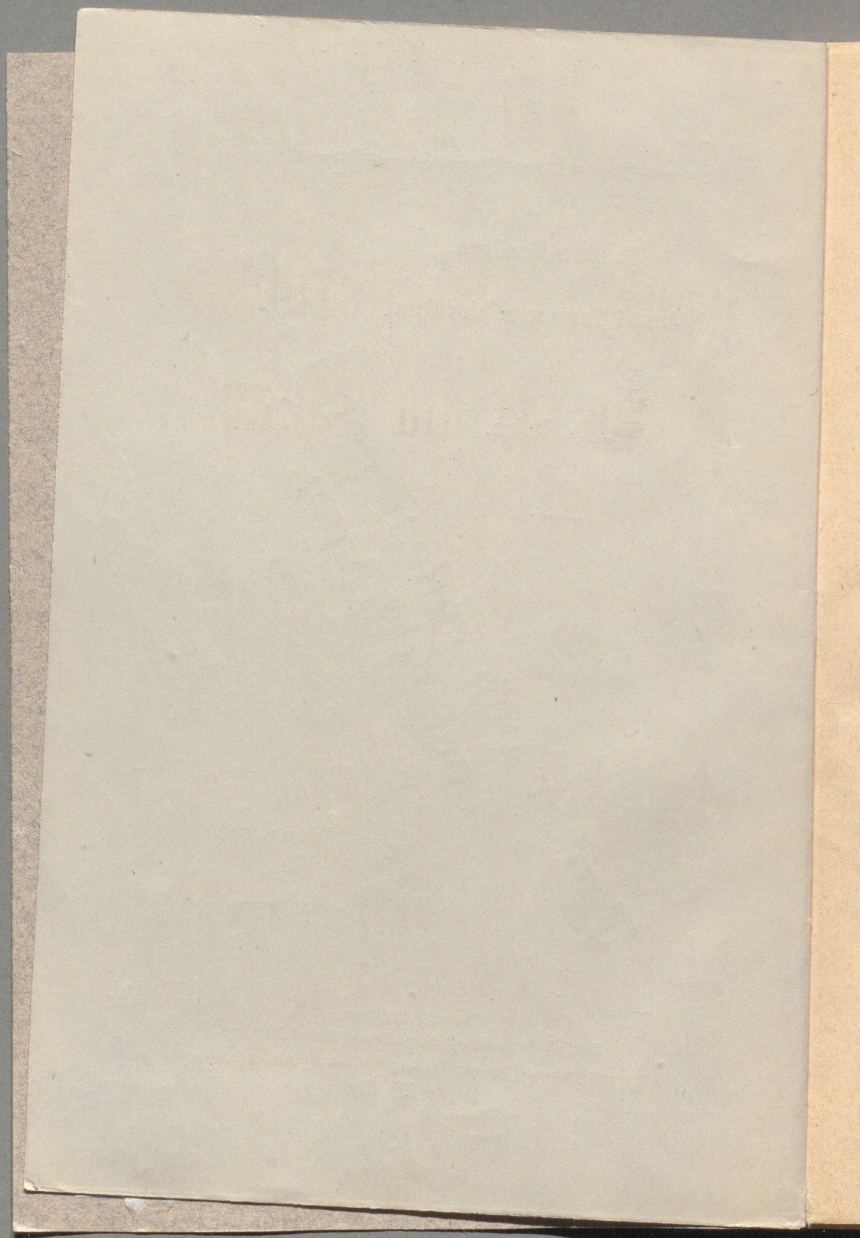
Af

Carl Boberg.

Stockholm,
Redaktionens af Sanningsritnet Förlag.

Pris: 20 öre.

1892

Tankar och reflexioner i den sociala frågan.

Tvänne föredrag, hållna i Immanuelskyrkan i Stockholm,

af

Carl Boberg.

Stockholm,
Redaktionens af Sanningsvittnet Förlag.

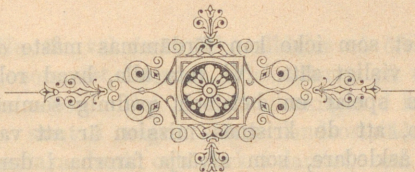
Tänkar och reflexioner
i den sociala frågan.

Utgått af författaren, tillika i samfundets
intresse i Stockholm.

Carl Robert

STOCKHOLM, TRYCKT HOS P. A. PALMER, 1892.

I.

Ingen af vår tids frågor är af mera allvarlig och betydelsefull art för samhället och individerna än den sociala frågan. Hon utgör en riktigt »brännande» fråga, som hotar att öfvergå till en våldsamt förhärjande vådeld, hvars syfte är att lägga hela det gamla samhället med alla dess under sekler långsamt uppförda institutioner i ruiner. Det skulle vara en oförlätlig försummelse af oss att icke i tid egna denna stora, mäktiga fråga all den uppmärksamhet, som är af nöden, att hon om möjligt måtte föras in på de lugna reformernas spår och ej komma till lösning på katastrofernas väg. Många olyckor, såväl i naturen som i samhället, kunna förebyggas och aflägsnas genom i tid vidtagna försigtighetsmått. En stor del af Holland skulle i närvarande stund ligga under vatten, om icke en vidtomfattande och omsorgsfull fördämning kring kusten skyddade för hafvets påträngande vågor. Men alla fördämningsarbeten måste vidtagas i tid och utföras med förstånd och klok beräkning.

Och det som icke kan fördämmas måste *afledas* på ett visligt sätt. Vi veta alla, hvad roll åskledaren spelar en het och qualmig sommardag. Vi tro, att de kristnas mission är att vara ett slags åskledare, som afvärja farorna i denna af bitterhet och klasshat uppfyllda tid.

Att den socialistiska agitationen, sådan den nu bedrifves af våra s. k. socialdemokrater, är egnad att uppväcka en förödande samhällsstorm är uppenbart. Socialisternas utsäde är likt de draktänder Cadmus sådde, af hvilka uppkommo män, väpnade till strid. De gudlösa socialistiska lärorna äro egnade att uppväcka missnöje, bitterhet och hat mot det bestående samhället och såmedelst förbereda dess inbördes söndring och undergång. Att detta utgör syftet är ju heller ingen hemlighet, det erkännes öppet och oförbehållsamt i både tal och skrift. I Norrköping diskutrades på socialisternas kongress bland andra frågor äfven den, om icke tiden nu var inne, att man borde gripa till »småmord» för att dermed bereda väg för det nya samhället. Ehuru detta »dråpliga» förslag icke vann pluralitetens bifall, omfattades och försvarades det dock varmt af en icke ringa minoritet. Och för litet sedan menade en socialistisk agitator på Mosebacke, att man borde kasta dynamitbomber i ryggen på »öfverklasserna» för att få dem vakna. På ett socialistmöte under förvintern framhöll en talare, att arbetarne borde skaffa sig skjutvapen och öfva sig i deras bruk för att en dag med våld kunna skaffa sig rätt.

Nu är väl faran icke alldeles så öfverhängande, som det låter af ordskrällarne på en del socialistmöten. Det är hufvudsakligen i hufvudstaden samt i några större landsoristäder och vid enstaka bruk och verk i landet, som socialisterna satt sinnena i svallning. Landets stora flertal är ännu oberördt af omstörtningssidéerna. Landsbygden med sin talrika jordbrukande befolkning utgör ännu liksom en vall, hvaremot svallvågorna från städerna återstudsa. Men faran är i alla fall i annalkande. Stormen är uppväckt och tilltager med hvarje dag i styrka. Agitationens vågor gå allt högre, och massorna ryckas med i den s. k. klasskampen.

Hvad är orsaken?

Då en storm utbryter i naturen, beror detta på vissa oegentligheter i atmosfären. Det har på ett eller annat sätt uppstått en luftförtunning. Till rummet för denna rusa då luftströmmarne, hvarvid stormar och orkaner uppstå. Nu är det alldeles visst, att den sociala storm, som börjat att blåsa upp, äfven har sin naturliga orsak. Det har inträffat rubbningar i den normala utvecklingen, hvilka medfört oegentligheter och missförhållanden i flera riktningar. Ty vi få icke tro, att socialismen är ett tillfälligt sjukdomsfall eller en öfvergående hetsig rörelse i samhället, framkallad af sjelfsvåldiga och samvetslösa agitatorer. Visserligen bidraga dessa på ett högst beklagansvärdt sätt att uppväcka och underhålla missnöjet

och förstora svårigheterna; men om man från-
räknar det konstlade och uppskrufvade i rörelsen,
återstår dock en tillräcklig mängd af naturliga
och ojäfviga missförhållanden, hvilka ligga till
grund för densamma. Låtom oss kasta en flyk-
tig blick på ställningen!

Vi kunna ju först stanna för det enkla sak-
förhållandet, att i den mån befolkningen på jor-
dens yta tillväxer i antal, inskränkes rummet
för hvarje individ; d. v. s. det blir trängre
och trängre. Detta åstadkommer helt naturligt en
viss ängslan för framtiden och medför hvarje-
handa frestelser med afseende å vänskapen och
sämjan. Ty om människorna icke kunde lefva
i frid med hvarandra på den tiden, då hvarje in-
divid och folk hade ett utrymme fem till tio gån-
ger större än nu, utan lågo i blodiga strider och
konflikter med hvarandra, huru kan man då vänta,
att de nu, när svängrummet mer och mer sam-
mandrages och trängsel uppstår, skola kunna
undgå de frestelser, hvaraf strider uppkomma och
underhållas?

Nu är det visserligen sant, att hand i hand
med folktillökningen ha vetenskap och kultur
gått fram och öppnat nya förvärfskällor och ut-
vägar för det växande människoslägtet. Dels har
man lärt sig att tillvarataga och göra bruk af
många skatter och krafter, hvilka förut under år-
tusenden legat gömda och obrukbara i jorden,
i bergen, i hafvet o. s. v., dels har man upp-
täckt och medelst det utvecklade kommunika-
tionsnätet öppnat snabba stråkvägar till mera glest

befolkade verldsdelar och länder, hvilka liksom legat med sina rikedomar i reserv och väntat på att komma under kulturens inflytande. Härigenom har visserligen folktillökningen hittills icke medfört någon brist eller allmän fattigdom, utan snarare tvärtom. Nationalrikedomarne hafva ju också under årens lopp tillväxt på ett oerhördt sätt. Ja, man kan äfven säga, att svängrummet för den enskilde i viss mening, genom det snabba och utvecklade kommunikationsnätet, vidgats; ty man kan ju nu på ganska kort tid resa jorden rundt.

Maskinindustriens inflytande.

Men oakadt allt detta har dock utvecklingen medfört stora oegentligheter. Genom de stora mekaniska och industriella uppfinningarne har produktionen antagit jätteform och jättesteg. Maskinerna, som drivas med ånga, hafva undanträngt och i många fall omöjliggjort handarbetet. En maskin arbetar för 100 och 1,000 arbetare, hvilkas arbetskrafter sålunda gjorts öfverflödiga. Alla företag måste drivas i stor skala, om de skola kunna bära sig i den sig alltjämt stegrande, febrila konkurrensen. Härigenom förqvävas alla mindre företag i sin linda. Maskinerna och kapitalet hopa sig på ett fåtals händer, under det de stora massorna af folket hotas med arbetslöshet och fattigdom på ett oroväckande sätt. Detta kan icke förnekas.

Ute på landsbygden bland bondbefolkningen, som lefver på sitt jordbruk och der hvarje familj skördar sitt bröd på den inköpta eller få-

derneärfda torfvän, te sig dessa misshälligheter icke så hjerta. Det är också utan tvifvel en stor lycka för vårt land, att den svenska jorden med färre undantag är utskiftad i mindre lotter. Kärnan utaf Sveriges befolkning utgöres af dess fria sjelfständiga jordbrukareklass. Ingenstädes torde heller det gamla lagbundna samhällets ankartåg sitta säkrare fast än bland dem. Vål är det sant, att de fattigare bland bönderna måste föra en sträfsam och bekymmerfull tillvaro, belamrade som de äro med hypoteks- och banklån å de små gårdarne; men de äro dock sina egna, få sköta sig och sitt arbete efter behag, vistas i skog och mark, se Guds sköna natur och inandas den friska landluften. I de flesta fall lefver dock hos dem *hoppet* att så småningom komma ifrån skulderna och få det bättre.

Annat är det för mängden af stadsarbetare. De hafva föga hopp om att kunna få det bättre. Träget arbete; dyra lifsförnödenheter; trånga, skumma rum med höga hyror; vissa tider arbetsbrist; tusen frestelser till ett oordentligt lefverne genom förderfvade kamrater och de talrika syndens giller, hvaraf städerna vanligen äro så fulla; en i förtid bruten hel-a — se der i korthet de svårigheter, som hota de fattige arbetarne i de större städerna! Ur deras leder växer också det s. k. proletariatet, d. v. s. de hem- och arbetslöse fram. Och i dessas nöd och elände har socialismen sina naturliga källor.

Det är sålunda den till oerhörd grad utvecklade jätteindustrien, med sina ångmaskiner

sina fabriker och sin öfverproduktion, som åstadkommit dessa beklagliga förhållanden i arbetareverlden. Det har liksom bildat sig en klyfta, ett svalg i samhället, och på den ena sidan i detta svalg hopar sig rikedom och öfverflöd, på den andra fattigdom och nöd. Detta gäller dock hufvudsakligast städerna, hvarest storindustrien har slagit upp sina bopålar. På landet råder, såsom förut påpekats, mera lugna och jämna förhållanden. Dock finner man, att den socialistiska agitationen så småningom sträcker sig utåt landet, hvarvid isynnerhet arbetarne vid de större gruffälten, jernverken och herregårdarne visa sig lättast mottagliga för de nya idéerna. Att de socialistiska lärorna vinna anklang bland arbetarne vid en del herregårdar, beror utan tvifvel derpå, att maskinerna äfven der börjat att hålla sitt intåg och göra arbetarne öfverflödiga. Det råder en oerhörd brådska under vissa tider, isynnerhet under skördetiden, på året. Då behöfs det folk, och dagspenningen svingar upp sig. Men snart är den bråda tiden öfverstånden, och då blifva många arbetare utan arbete och hotas af nöd. Derfor ser man också, att det i allmänhet växer fram mer fattigdom och nöd vid de stora godsens och herregårdarnes än vid de mindre bondgårdarnes på landet. De lagstadda tjenarnes antal blir mindre, skaran af tillfälligt för dagspenning arbetande blir större på landet med hvarje år. Att maskinerna spela en icke liten roll härvidlag är säkert.

Städernas inflytande.

Städerna hafva sedan gammalt intagit en bemärkt plats, om än icke alltid i god mening, i historien. På samma gång de utgjort viktiga centrum för det andliga, politiska och kommersiella lifvet och gått före, hvad den sociala utvecklingen beträffar, hafva de äfven blifvit härdar för hvarjehanda förderfvade och ruttna element, hvilka spridt andligt och lekamligt förfall omkring sig. Huru det stod till i Sodom och Gomorra, berättar oss bibeln. Sedeförderfvet var rysansvärdt, och ännu i dag hafva vi en onaturlig last, såsom ett svart minne från Sodom. Tillståndet i Nineve var äfven förskräckligt. Stadens synder skriade upp till himmelen. Verldstaden Babylon var fylld af synd och styggelse. Jerusalem stenade profeterna, dräpte Guds sändebud och korsfäste slutligen härlighetens Herre. En nations ondska mötes i allmänhet såsom uti en brännpunkt i dess hufvudstad. Under alla tider har ett större sedeförderf gjort sig gällande i städerna än på landet. Derifrån hafva smittorna spridt sig i nationerna.

Det tyckes också vara något onaturligt och osundt med dessa jättestäder, som växa upp med sina fabriker, verkstäder och sammangyttrade öfverskådliga husmassor, hvari människorna lefva såsom i qvafva, tränga burar, stundom beröfvade både luft och ljus. Vanligen hänger ock ett sottäckte från de långa skorstenspiporna, såsom ett mörkt sorgflor deröfver, skymmande himlens klara, fri-

ska färg. I dessa städer myllra nu menniskorna såsom myror uti en stack. Industriens och handelns pulsar slå der, allt flera och större hus byggas årligen, och en rastlös verksamhet utvecklar sig i hvarje vinkel och vrå.

Dessa städer äro i många fall lika de gamla moloksbilderna. Desse omgäfvos, som bekant, med glädje och musik, men inuti dem glödde en eld, som förtärde de offer, som kastades i deras sköte. Offrens skri hördes dock icke för den yttre munttra musiken. Nu kan man väl icke kalla alla storstäders invånare »offer», ty de flesta hafva det ju jämförelsevis bra och en stor del alldeles öfvermåttan öfverflödigt. Men det finnes dock på djupet ett icke ringa antal, hvilka äro bokstafligen sålda åt hopplös fattigdom och obeskrifligt elände. *Huru* de kommit dit, om genom eget förvållande eller olycksdiga omständigheters makt, det må tills vidare lemnas derhän. Ett faktum är, att de menskligt att se äro ohjelpigt sålda åt undergången.

Men denna mörka underström af lidande och elände är i många fall fördold för dem, som icke närmare blickat in i djupet af stadslifvet. En stad som till ex. Stockholm, huru schön, rik och behaglig ser han icke ut, synnerligen om sommaren, då grönska och blommor pryda de offentliga promenaderna och den s. k. gratismusikens toner ljuda så lifligt från alla håll. Hvilka breda, vackra gator med palatslika hus, hvilkas bottenvåningar äro upptagna af stora tade butiker, i hvars fönster glans, rikedom och prakt möta blicken.

Det är den leende framsidan, hvarmed staden tju-sar besökaren. En del ungdom från landet strömmar hit upp och söker platser. De få något mera betaldt än på landet; men lefnadsbehofven blifva så mycket dyrare, det går åt så mycket mer. De blifva inom kort något herrskapsvulna i kläder och skick. När de göra ett besök i hemtrakten, sticka de något förnämt af mot mängden. Detta väcker längtan hos deras bekanta i bygden att komma till Stockholm, der drän-garne äro fina som herrar, gå i käpp och hand-skar och jungfrurna bära fina hattar och tituleras »fröknar.» Så blir det en rusning bland landets ungdom till hufvudstaden, hvars härlighet vinkar som ett eldorado. De komma med så glada och stora förhoppningar. För en och annan af de mera begåfvade, idoge och karaktersfasta lyckas det bra. Det förmå att här bringa sig upp i en bättre ställning. Men mängden får föra en ganska sträfsam och hård kamp för tillvaron. De lifnära och kläda sig, men det blir aldrig något öfver. Andra åter — och de äro sanner-ligen icke få — lida inom kort skeppsbrott både andligen och lekamligen. De blifva ruinerade, förförda och indragna i undergångens flod. De om-hvärfvas af nöd och frestelser af tusen slag. Och inom kort tillhöra de de skeppsbrutnas tal. Huru många, synnerligast unga qvinnor från landsbyg-den, gå icke förfallna och olyckliga här! Och de unga förderfvade männens antal är heller icke ringa. Men sedan menniskor en gång blifvit förderfvade, bidra de vanligen på ett högst

förfärligt sätt att förföra och förderfva andra. Krog- teater- och variétélifvet utöfvar också ett oerhördt demoraliserande inflytande. Huru detta lif florerar i hufvudstaden, känna vi alla.

Men till allt detta kommer en annan mycket sorglig faktor, nämligen det sorgliga förhållandet, att en stor del tvetydiga existenser, hvilka på ett eller annat sätt gjort sig omöjliga i landsorten, rikta sina förhoppningar på Stockholm. Hit samlas en hel mängd moraliskt förderfvade menniskor, såsom liken till en kyrkogård. Här kunna de gömma och dölja sig i det stora folkvimlet; och här söka de att genom allehanda, stundom allt annat än hederliga företag, hålla sig uppe och slå mynt. Dessa utgöra hufvudstadens och för öfrigt hela nationens rötägg, och verka lik en förruttnelsens surdeg i samhället. De fräta såsom en ohyra på samhällskroppen och bidraga i oerhörd grad till att förvärta tillståndet, hvad fattigvården angår. Bland dessa finnes en hel del lättingar, hvilka icke vilja arbeta, utan söka att på allehanda godtköpsvägar uppehålla sin tillvaro. Några utaf dem slå sig på tiggeri, gå omkring och dikta upp allehanda lögnhistorier för att folk skall känna medlidande och gifva kläder och penningar åt dem. Hufvudstaden hyser ett helt regemente af dylika lättingar och dagdrifvare. Än säga de sig vara i nöd af brist på arbete, än äro de nyss utkomna från sjukhuset, än gå de och vänta på biljett för att kunna resa hem m. m. m. m. Deras förmåga att uppfinna historier är makalös.

Dessa parasiter inverka i hög grad förlamande på välgörenheten och hjälpsamheten. Ty förr eller senare komma gifvarne till insigt om, huru det egentligen står till med dessa gynnare, af hvilka de blifvit förda bakom ljuset. Och från den stunden kommer ett visst misstroende att hvila öfver hvarje hjälpsökande, som nalkas dem. Så kommer då den verkligt nödstälde mången gång att mötas med misstro och köld, just der han borde finna deltagande och hjälp genom dessa yrkestiggare, som medelst sitt handlingsätt förderfvat förtroendet.

En hel mängd yngre och äldre arbetare lockas ock till de större städerna af utsigten om högre aflöning. De höra, att i staden få arbetarne i de olika facken så och så mycket om dagen eller i timmen, under det de sjelfva få arbeta för en mycket mindre aflöning, der de äro. De förstå icke att beräkna, att arbetslönerna i en sådan stad som Stockholm *måste* vara högre, alldenstund lefnadsomkostnaderna här äro större än på landet. De jämföra blott de olika aflöningarne, och så lockar då staden med sina högre aflöningar som ett förlofvadt land. De begifva sig hit, och först sedan de äro hitkomna och fått sätta sig in uti lefnadsomkostnaderna här, komma de till klarhet om, att de kanske hoppat ur askan och i elden. Det är dock icke så godt att återvända till landet igen, när man en gång flyttat till Stockholm. Huru det än är, så utöfvar stadslifvet ett fängslande inflytande på dem, som något börjat att få smak därför, äfven se-

dan dessa kommit underfund med, att det har flera taggar än rosor. Hvert skola för öfrigt de personer, som lemnat landet och bosatt sig i Stockholm taga vägen? Deras gamla platser äro besatta af andra och att begifva sig ut åt landsbygden på måfå för att söka arbete är ganska vanskligt.

Inträffar arbetsbrist uti en stor stad, så blir nöden för arbetaren större der, än för hans kamrater under liknande förhållanden på landet; ty dessa kunna dels hjälpa sig fram med mindre, dels få borga och låna något i närgränsande bondgårdar; men för den utblottade stadsarbetaren är det ofta mycket mörkt och svårt. Visserligen skrider den enskilda och allmänna välgörenheten in för att söka hjälpa och lindra nöden vid sådana tillfällen; men ofta förslår den icke bland de många behöfvande, och mången gång kanske den, som mindre gjort sig förtjent af hjälp, erhåller sådan, då deremot en annan, mera nödstäld och värdig, får vara utan. Ofta är det så, att den djupaste nöden gömmer sig i skuggan, då den mindre nöden stiger fram och demonstrerar.

Dessa i största korthet påpekade förhållanden tillika med hvarjehanda andra, dem tiden icke tillåter att vidröra, åstadkomma en jäsning och osäkerhet i stadssamhället, som är obekant för den stora mängden ute på landsbygden. De förstå icke, huru brokigt, oroligt, och kallt frånstötande stadslifvet är.

Socialismen.

Vi ha nu i största korthet påpekat en del oegentligheter och missförhållanden, hvilka ligga till grund för det växande missnöjet i arbetareverlden. Huru nu råda bot mot dessa samhällets brister? Det enda nöjaktiga och fullt tillfredsställande svaret på denna fråga anser sig de s. k. socialisterna eller socialdemokraterna kunna gifva. Detta svar varierar visserligen något olika, allt efter de olika skolor, hvarifrån det utgått. Ty äfven socialisterna äro vanskligheten underkastade i det afseendet, att de splittrat sig i flera partier. Men i hufvudsak stämma de öfverens uti, att arbetsmedlen — d. v. s. jordbruket, industrien och allt hvad dertill hörer — skola öfvertagas af *staten* och blifva samhällets *gemensamma* egendom. Samhället skall sedan blifva arbetsgifvare, som skall öfvervaka och reglera produktionen samt fördela vinsten på ett lika sätt, så att hvar och en får sin tillbörliga del deraf.

Ett utmärkande drag för socialismen är äfven, att den betraktar arbetsklassen såsom den enda »närande» och berättigade att hafva hand om och förvalta samhällets egendom. »Gent emot arbetsklassen äro alla andra klasser att betrakta såsom en reaktionär massa», heter det i det arbetareprogram, som antogs på socialistkongressen i Gotha 1875, hvilket program ännu gäller. Ur denna åsigt såsom utgångspunkt utveckla sig sedan som naturligt är en hel mängd af hat och kraf sjudande teorier, hvilka likt kulsprutor riktas mot

det gamla »kapitalistsamhället» med sin »öfverklass», som rent af betraktas såsom en tjuf- och förtryckareliga.

Ett annat utmärkande drag i socialismen är, att den allt igenom kännetecknas af en *materiellistisk verldsåskådning*. Karl Marx, den moderna socialismens egentliga fader, betraktade och sökte förklara historien från en materialistisk uppfattningssynpunkt. Han lärde, att det egentligen är de ekonomiska förhållandena, som gifva gestalt åt kultur, religion, moral, filosofi, konst, rättsväsende m. m. Allt detta, menade han, utgör blott öfverbyggnader på samhället, hvilka stå och falla eller förvandlas med dess ekonomiska vilkor. Ekonomien skulle sålunda utgöra kärnan i samhället och lifvet, den axel, kring hvilken allt vänder sig, den jord, af hvilken allt uppblomstrar och den sol, af hvilken allt erhåller form, färg och lif.

Det är ju helt naturligt, att människor, som äro genomträngda af en dylik tro på det materiella makt i och öfver allt, skola uppbjuda alla sina krafter för att komma i åtnjutande af de ekonomiska fördelar, hvilka de tro utgöra grunden för en lyckligare tillvaro. Och när de icke kunna komma till dessa fördelar på den vanliga vägen, genom arbete, flit och sparsamhet, så söka de att nå målet på andra vägar. Nu stå två vägar öppna: de lugna reformernas väg, der man söker att utjämna missförhållandena genom en human och människovänlig lagstiftning, hvars syfte är att fördela fördelar och nackdelar på

ett rättvist sätt — eller också, katastrofernas, den våldsamma omstötningens väg, der man söker, så att säga slå sönder det gamla »klass-samhället» och stöpa om det i revolutionens gjutform. Det är nu synnerligen denna senare väg man röstar för, emedan man fruktar, att den förra leder för långsamt till målet. Allt högljuddare och bittrare ropas det därför till de »klassmedvetna» arbetarne att sammansluta sig för att så fort som möjligt störta det bestående samhället, att lycksalighetens tidsålder med frihet, jämlikhet och broderskap må bryta in.

Nu är det alldeles klart, att socialismens läror med deras vackert hägrande drömmar om en tid, då arbetaren, befriad från snart sagdt allt ondt, skall sitta i högönskelig välmåga vid rikt dukadt bord såsom samhällets sannskyldige herre, det är klart, att dessa läror skola slå an på isynnerhet de ärelystne och okristiske arbetarne, så mycket mer som det ju finnes mycket i det närvarande läget, hvilket bidrager till att underhålla missnöjet och väcka längtan till något bättre. Om bara saken vore lika lätt att realisera, som den är lätt att drömma och tala om, så skulle man ju med glädje och hänförelse vara med litet hvar och öppna dörrarne på vid gafvel för den nya, gyllene tidsåldern.

Men kan man vara riktigt viss på, att allt skulle te sig så i verkligheten i den nya socialiststaten, som det nu hägrar i den stundom allt för starkt spelande fantasien? Vi tillåta oss be-tvifla det och skola söka att gifva skäl för dessa

tvifvel genom att påpeka det ohållbara i sjelfva den materialistiska grundidé, på hvilken systemet hvilar, nämligen att de ekonomiska villkoren skulle utgöra grunden till samhällets andliga öfverbyggnad.

Men innan vi göra detta, vilja vi påpeka, huru oriktigt det är att betrakta *kroppsarbetet* såsom det allena egentliga och *kroppsarbetaren* såsom samhällets egentliga uppehållare och rättmätige herre. Visserligen är kroppsarbetarnes klass den största och den på hvilken det yttre och, om man så vill, det tyngre kroppsarbetet hvilar. Men hvart kommer arbetaren utan hjälp och ledning af vetenskapen och intelligensen? Sannerligen icke långt. Det fordras djupa, grundliga och mångåriga studier för att kunna förstå och förvalta de olika verksamhetsgrenar och ämbeten, som finnas och alltid måste finnas i staten. Det behöfs lärare, jurister, läkare, ingenjörer och en hel skara lärda och bildade män i alla riktningar äfven i den nya socialiststaten, såvidt icke all högre kultur skall råka i lägervall och framtidens slägte så småningem återvända till och sjunka ned uti det barbariska naturtillståndet. Dessutom, se vi icke redan *nu*, att det bland socialisterna finnas personer, hvilka icke arbeta annat än med sina oroliga hufvuden? Fins det icke en s. k. öfverklass eller intelligens bland dem, och är det icke just denna lilla klick, som styr och leder massan ungefär som den vill? Nog måste arbetarne lemna rum allt fort för andra klasser, annars går

det på tok med hela samhället. Ty icke kan man väl tänka, att arbetarne skola bli till allt fullkomlige, blott de komma i besittning af samhällsmakten och kapitalet. Icke kan man väl heller med rätta säga om kroppsarbetaren, hvad konsistorieherrarne i Stockholm sade om gamle doktor Rutström, att »han hade ett sådant hufvud, att han var till allting dogse.»

Nej, några måste herska och leda; andra måste låta sig beherskas och lyda. Denna ordningens lag genomgår hela skapelsen, allt ifrån de väldiga stjärnsystemen, som kretsas kring sina centralsolar i rymden, allt intill de små bifamiljerna i *deras* kupsamhälle. Liksom den ena tonen ligger bredvid den andra i tonskalan, så måste den ena naturkraften sluta sig harmoniskt till den andra och den ena människan underordna sig den andra. När alla krafter släppas lösa ur sina regelbundna banor, störtar verldsaltet i ruiner. Arbetareverlden är en värld af krafter. Om dessa alla krafter storma vildt fram, utan lagbunden enhet och harmoni, inträffar revolution, samhället störtar i ruiner, och — arbetarne sjelfva komma, liksom den blinde Simson, att »dö med de filisteer.»

Det hör dessutom till det mest otänkbara, att tro sig kunna liksom *stereotyperna* samhällslifvet med dess oändliga mångfald af krafter, gåfvor och anlag i alla riktningar. Friheten, den individuella och nationella friheten, utgör sjelfva förutsättningen för utvecklingens sunda tillväxt och mognad. Men socialiststaten skulle blifva

ett enda jättestort ämbetsverk, utan början och slut, med sina korridorer fulla af tjänstemän. Allt komme att gå å dragande kall och ämbetets vägnar. All individuell företagsamhet, all originalitet och speciell begåfning måste pinas ihjäl i sin linda i denna stat af ämbetsmän och klafbundna trälar. Det blefve en öken utan oaser, en vecka utan söndag, en riksdag utan slut. Läs Eugen Richters bok: *Socialdemokratiska framtidbilder*. Den visar, hvad som stundar.

Det är alldeles klart, att hvarje människa bör hafva en nödortftig bergning; ty den, som är utan dagligt bröd, kan icke vara en lycklig människa. Men man kan hafva detta, ja, man kan hafva öfverflöd derpå och ändå vara riktigt olycklig. Lyckan hänger icke uteslutande på egodelar. Allt blir icke väl med deras jämna fördelning. Huru lyckliga skulle icke de rika vara, om lyckan hängde på rikedomen. Men det gör den icke. Ej heller utgör *ekonomien* lifvets kärna eller samhällets axel, kring hvilket allt vänder sig.

Nej, det är människans ande och hennes andliga begåfning och sinnesriktning, som utgör lifvets grundlag eller den lifskälla, kring hvars brädd allt blomstrar upp. Anden sväfvade i begynnelsen öfver de dunkla djupen, medan skapelsen ännu låg i kaos. Det var genom anden, som skapelsen med sina underbara verk framträdde. Det är genom den lefvande anden, hvilken genomgår skapelsen, som allt lefver och utvecklar sig. Långt ifrån, att de ekonomiska vil-

koren framkalla det andliga, är det just det andliga hos människan, som framkallar det ekonomiska.

Den materialistiska historieuppfattning, som kännetecknar socialismen, är allt igenom bakvänd. Socialisterna taga historien såsom Moses tog ormen — i stjärten. De tro, att allt hvilar på samhällets *ekonomi*. »Hela beskaffenheten af samhällets öfverbyggnad, dess religion, moral, filosofi, politik, rättsbegrepp — allt samman bestämmes ytterst af den ekonomiska basis, hvarpå det hvilar», heter det. Att detta är skeft, behöfver knappast påpekas. Tänk bara på den enskilde! Är det din ekonomi, som bestämmer din religion, moral, dina rättsbegrepp m. m.? Tvärtom är det ju din religion och dina rättsbegrepp, som bestämma öfver din ekonomi. Det religiösa är ett med menniskoanden medfödt oupplösligt behof. Det gaf sig tillkänna, innan begreppet ekonomi blef infördt i världen, och det skall öfverlefva alla ekonomiska system. Detta behof yttrar sig lika mäktigt hos naturfolken, som hos de bildade och civiliserade folkslagen. Visst är penningens makt stor; men andens makt är större. Det är icke penningen som danat anden, utan anden som danat penningen. Den förlorade sonens ande lefde, ransakade och ångrade sig, sedan han hade förstört alla sina medel. Och genom denna sin andes ånger och bättring kom han till välstånd igen. Det går med många på samma sätt. De kasta bort religionen och lefva fritt och tygellöst enligt begärens kraf, tills

de förna emot och vakna upp öfver, att det går för långt, och att de mera närmat sig svinets än människans ståndpunkt. Då finna de, huru farligt det är att låta ekonomien bestämma öfver religionen.

Vi äro olika danade genom sjelfva skapelsen. Den ene är mera begåfvad än den andre, och det är platt omöjligt att förneka, att det just är den andliga och naturliga begåfningen, som spelar hufvudrollen, äfven då det gäller det ekonomiska. Den mera begåfvade tar sig lättare fram än den mindre begåfvade.

Den mosaiska lagstiftningen tog ock en vislig hänsyn härtill. Den föreskref, att all egendom skulle återgå till sin ursprunglige egare eller dennes slägt hvart femtionde år. Och alla, som under denna tid genom fattigdom och skulder råkat att blifva slafvar skulle återfå sin frihet. Huru kunde sådant inträffa, att utaf ett folk, af hvilket alla vid de femtio årens början egde lika ekonomiska förutsättningar, somliga vid deras slut icke allenast hade förlorat sin egendom utan dertill sin personliga frihet?

Svaret kan icke blifva mer än ett, nämligen detta: Antingen hade de råkat ut för särskilda olyckor, eller också hade de icke velat eller kunnat sköta sig och sin ekonomi ordentligt. Och månne icke tiotusenden i våra dagar komma i nöd och elände just af samma orsaker? Några råka ut för särskilda olyckor. De förföljas, som det synes af motgångar och svårigheter. Trots arbete och ärlig vilja, vill det icke lyckas för

dem. Men många kunna eller vilja icke sköta sig ordentligt. De äro antingen likgiltiga och lata eller slösaktiga och oförståndiga, så att de icke förmå att rätta munnen efter matsäcken, som man säger. Några äro oroliga och ombytliga, de härda icke ut; de fara ifrån ett till ett annat. Andra äro sangviniska och bygga luftslott, hvilka aldrig sänka sig till jorden och taga verklighetens gestalt. Genom arbetssamhet, sparsamhet, flit och klok beräkning kunna hvarjehanda ekonomiska fördelar vinnas; detta är visst. Genom frånvaron af dessa egenskaper kan mycken ekonomisk välsignelse förloras, det är ock lika visst.

Men dessa egenskapers när- eller frånvaro, hvilka ju äro mera andliga än lekamliga, utgöra egentligen de klyftor, hvilkas utjämnande fordras, för att det skall blifva riktig jämlikhet på jorden. Ty från dem leda egentligen ock ursprungligen den ekonomiska ojämnheten sitt upphof. — Men det är icke bara de nu nämnda egenskaperna utan äfven många andra, hvilka på det andliga området visa sig såsom i ögonen fallande ojämnheter. Så t. ex. är den ena människan ett snille, en annan är en dumbom. Om de skola lefva tillsammans, blir det missförstånd och ojämnheter. Här är en, som är het som en bakugn och snabb som blixten; der är en annan, kall som nordpolen och lugn som tystnaden. Här är en rå, hänsynslös och hård natur; der åter en ädel vek, mild och öm själ. Här är en människa, hvars sinnesriktning ligger åt det andliga och

ideella hållet, här en annan, som icke vet om mer än detta lifvet med dess nöjen, njutningar och helt prosaiska och världsliga förhållanden. Här är en kysk och ren natur; här åter en rå och sinnlig, som vill tumla sig i synd och last som ett svin i träcken. Här är en girig; der en slösaktig. Här en arbetssam, sparsam och ordentlig människa; der åter en latrygg och odåga.

Hvar och en, som har någon erfarenhet i lifvet, vet att dessa olikheter ofta orsaka missförstånd, söndringar och lidanden, hvilka äro vida svårare och plågsammare, än de ekonomiska ojämnheternas följder. Menniskorna kunna hafva detta lifvets goda i rikt öfverflöd och ändå vara så gränslöst olyckliga, att ord ej förmå beskrifva det. Den som tror att lifvets lycka hänger på rikedom är mycket villfarande.

Se för öfrigt hvilken mängd andra ojämnheter, som förekomma i lifvet! Här är en blind, här en döfstum, här en förlamad, en krympling. Här en, som icke eger förståndets fulla bruk, här en annan, som täres af lungshot, kräfta eller någon annan svår plåga! Hvem vill och kan dela med dem? Huru orättvist tyckes det icke vara, att de skola lida framför andra? Men hvad hjälper det, om de blifva förbittrade och börja visa tänderna mot Gud och sina medmenniskor? Är det icke för dem mera tröstrikt och lyckligt, om de få nåd att fatta sina lidanden och pröfningar såsom medel till en uppfostran för en bättre, högre verld, der dessa svårigheter tillika med all nöd, värk och död skola vara borta? Visser-

ligen. För dem spelar i alla fall det ekonomiska en underordnad roll, ehuru deras lidanden naturligtvis kunna försvåras genom fattigdom.

En olikhet uppenbarar sig för öfrigt i hela naturen. Den ena stjernan på fästet öfvergår den andra i klarhet. Det ena trädet i skogen växer högre och vackrare än ett annat. Den ena fågeln prälar i en rikare och skönare fjäderskrud än den andra. På det ena stället på jorden ha skönhet, frodighet och rikedom hopat sig, då ett annat ställe å'er företer idel fattigdom, ofruktbarhet och dysterhet. Jordan ger ock sina välsignelser ifrån sig periodvis. I skördetiden kräver han ett forseradt arbete af oss för att tillvarataga hennes välsignelser. Sillen kommer stötvis till kusten och vill man icke passa på att fånga henne, då hon kommer, så går hon sin väg. Naturlagarne rätta sig icke efter någon normalarbetsdag. De gå sin gång och bry sig hvarken om socialistprogram eller riksdagsbeslut.

Här måste äfven för rättvisans skull betonas, att det står hvar och en i vårt land fritt att svinga sig upp i bättre lefnadsförhållanden. Vägarne till oberoende och välstånd äro icke stängda utan öppna. Kan du bara hos dig utveckla de förutsättningar, som krävas, så har du frihet att stiga fram och göra din begåfning och rätt gällande.

Jag känner en riksdagsman, som i sin ungdom var en fattig trumslagaregosse. Jag känner en annan, som varit en fattig torpardräng. Den

bekante Sven Nilsson i Everöd tjente i sin ungdom som bonddräng. Jag känner en millionär i Stockholm, hvilken började sin bana som skomakarelärling. När han skulle ut i världen, kunde han icke få låna 5 kr., oaktadt han försökte på flera håll. Här finnas ock många i kyrkan i qväll, hvilka hafva börjat sin bana som fattiga arbetare, men som nu äro välbergade för att icke säga rika. Och detta har väl icke skett på ett orättfärdigt sätt, utan genom arbete, flit och omtanke. Dessa förhållanden måste påpekas, ty de socialistiska upprorslärorna äro egnade att förvrida mångas sinnen och rättsbegrepp i fråga om dessa saker och ting. Alla, som hafva och ega något, framställas snart sagdt som roffare och orättfärdige, hvilka liksom *stulit* hvad de hafva från arbetarne. Detta är orätt, ty äfven om det finnes många personer, hvilka genom arbetarne satt företag i gång, som lemnat *vinst*, så fins det också många, hvilka hafva sitt eget arbete att tacka för sitt välstånd. Dessutom finnes det många s. k. »arbetare», hvilka icke göra skäl för detta namn; ty de kanske arbeta den minsta delen af sin tid. De äro oordentlige och slarfvige i många afseenden, hålla mer till på krogen och landsvägen än i ett stilla och tråget arbete. Redan på Pauli tid förekommo sådana, hvilka icke ville arbeta utan drefvo fåfänga omkring, hvarför han förmanar dem att arbeta i stillhet och äta sitt eget bröd. Dessa äro dock ofta de mest högljudda, då det gäller att dela med dem, som hafva något. Jag talar nu inte

partiskt, ty jag är sjelf arbetare och en kropps-
 arbetares son, hvadan jag icke kan tänkas ad-
 vocera för den s. k. »öfverklassen», hvilken jag just
 icke personligen har särdeles mycket att tacka
 för.

Härtill kommer nu ock andra viktiga fak-
 torer. Huru många arbetare ruinera sig icke ge-
 nom superi och öldrickande! Vi lärde nyss
 känna en arbetare, hvilken hade 18 kr. i veckan.
 Af dessa lemnade han hustru och barn 3 kr.
 Resten förderfvade han hufvudsakligen på kro-
 gen. Nu veta icke hustru och barn, hvar han
 befinner sig en gång. Det finnes många så-
 dana. Nyss uppfördes ett hus på andra sidan
 gatan midt emot mitt fönster. Det var verkli-
 gen harmligt att se, huru öflaskorna tömdes i
 dussintal på dagen af murarne. Men mot detta
 onda, som i oerhörd grad bidrager till den sociala
 nöden, hör man icke socialismens banérförare höja
 sina röster. Nej, tvärtom påstå de, att folket bör
 någon uppmuntran hafva och att arbetarne sup-
 a för att döfva nöden. Vackert resonnemang! Det
 är just genom superi, som nödens flod stiger på
 ett förfärligt sätt. Jag känner många personer,
 som varit stormrika, men hvilka genom superi
 blifvit utfattiga. De söpo väl åtminstone icke
 för att döfva nöden, ty de hade ursprungli-
 gen ingen nöd att döfva. Om icke en arbetare
 super upp mer än 1 kr. i veckan, så gör det
 ändå 52 kr. på året. Men många sup-
 a upp flera kronor i veckan. De lägga under årens
 lopp en hel liten förmögenhet på krogen.

En annan bidragande omständighet till den stigande sociala nöden är de lösaktiga förbindelser mellan män och kvinnor, som ega rum. De s. k. oäkta barnens antal är snart i Stockholm nästan lika stort som de äkta. Skökolifvet och kroglifvet äro de två kräftskador, som i förfärlig grad underminera samhällets andliga och ekonomiska helsa. Men mot dessa synder är socialismen slapp som en försträckt båge. Ja dessa synder rent af försvaras af många socialister, ty det ligger i deras intresse att få det gamla samhället allt mer och mer förderfvadt, på det att missnöjet och nöden må stiga öfver bräddarne och öfversvämma allt. Om någon toge sig före att upprätta en statistik öfver de s. k. oäkta barnens antal och lefnadsöden, skulle man finna, att dessa i allmänhet hemfalla åt större nöd och frestelser än andra. De erhålla vanligen ingen uppfostran, som gör skäl för detta namn. Det stilla familjelifvets hägn vid hemmets härd få de ej sraka. De blifva från början missvårdade och kallt och hårdhänt behandlade. Det är därför föga underligt, att de vid mognare år blifva fyllda af bitterhet och hat till den bestående samfundsordningen. Drinkarens barn blifva äfven vanvårdade. De erhålla ej den hjälp och uppfostran, hvaraf de äro i behof. De komma tidigt i nöd och frestelser och måste börja sin kamp för tillvaron under högst nedslående och ogynnsamma förhållanden. Dessa två synder, otukt och dryckenskap, utgöra därför ett par hufvudkällor till den sociala nöden. Försök att stoppa igen den,

och det skall genast ljusna i tusen hem och hundratusen hjertan. Här gäller för de kristna att gripa in och predika bot och bättring samt föregå med väckande och stärkande exempel.

Härtill kommer nu sedan gudlösheten, religionshatet och bespottelsen, hvilka bidraga till att förvärpa och förmörka tillståndet i rysansvärd grad. Man öfverger Gud och förlägger livvets ändpunkt till grafven. Härigenom uppstår en djurisk kamp om fördelarne under detta korta, snart försvinnande jordeliv. Alla vilja hafva makt och vara störst och njuta mest. Man ser ju, huru omöjligt det är för det lilla partiets höfdingar att rymmas under samma tak redan. Det är blott ett förespel till hvad som komma skall af strider, söndringar och skismer i det oändliga, när partiet blir större.

II.

En liten jämförelse mellan förr och nu.

Det framhålles vanligen såsom ett oemot-sägligt faktum, att förhållandena i arbetareverlden äro mycket sämre nu, än de någonsin hafva varit. Denna tanke utgör grundtonen i den socialistiska agitationen. Men är det sant, att kroppsarbetarens vilkor äro sämre nu än förr? Vi kunna icke odeladt gå in på det. Ty om man söker att rätt tänka sig in i saken och verkställa några jämförelser mellan förr och nu, torde man finna, att den nutida arbetaren med vissa sorgliga undantag står uti en mycket bättre ställning än arbetaren fordom gjorde.

Först och främst i *aktning*. Hvad aktning hade arbetaren förr? Nu deremot börjar han att få vara med och säga sitt ord, och man skänker det en allt mer stigande uppmärksamhet både här och der. Visserligen återstår mycket att önska ännu i den delen; men en god början är gjord. Arbetaren är på väg att vinna aktning och erkännande öfverallt. I föreningar och kommittéer sitta nu stundom arbetare vid sidan af professorer, läkare, köpmän och andra medlemmar ur den s. k. öfverklassen.

Orsaken till denna arbetarens stigande aktning är utan tvifvel att söka i hans stigande *bildning*. Huru mycket har icke under de senaste decennierna gjorts af både samhället och enskilda för att bibringa det uppväxande släktet

nyttiga kunskaper! Arbetarnes barn hafva förmånen af att åtnjuta kostnadsfri undervisning i våra små- och folkskolor. Och rika tillfällen till intellektuel bildning stå äfven den till mognare år komne arbetaren till buds, synnerligen i de större städerna. Genom lånbibliotek, aftonskolor, föredrag och den sig till allt flere boningar banande tidningspressen stiger äfven kroppsarbetarnes kunskapsnivå med hvarje år äfven på landsbygden. Vetenskapens skatter komma i form af hundratal billiga och populära skrifter till snart sagdt hvar mans dörr. Visserligen kan ett tungt och efterhängset arbete så uttrötta krafterna, att ingen tid eller lust kan finnas öfrig för inhemtande af kunskaper. Mången arbetare torde ock, sorgligt nog, till följd deraf icke kunna förvärfva sig någon vidare kunskap. Synnerligen är detta fallet med äldre kroppsarbetare, som tillika äro familjefäder. Bland de yngre te sig dock förhållandena ljusare. Om man jämför den nu lefvande kroppsarbetaregenerationen med den näst föregående, står det dock klart, att vetande och kunskaper nu äro mycket mera utbredda på djupet och vidden än de hafva varit förr. Många, för att icke säga de flesta, af våra förfäder kunde knappast mer än läsa skapligt innantill. Stötte de på några »krokiga ord», så stakade de sig. I en hel socken funnos blott några få skrifkunniga bland menige man. Till dessa fingo de öfriga vända sig, då de ville hafva ett bref skrifvet. Nu kan dess bättre hvarje folkskolebarn

räkna och skriva snart sagdt hvad som helst, som kan vara af behof i det dagliga lifvet.

Och i den mån arbetarne höja sig i kunskaper och vetande, stiga de äfven i aktning — förutsatt att de icke begagna sin stigande kunskap, såsom katten begagnar sina klor, för att klösa och sönderrifva dem de möta. Många visa ledsamma tendenser dertill. De tyckas ha fått sina ögon öppnade blott för att se missförhållanden och elände omkring sig. Aldrig se de något godt, något erkännansvärdt eller glädjande i samhället, utan bara ämnen till klander, spott och hån. Att detta tidstecken, som visar sig både här och der, är ett sjukligt drag i tiden, det är alldeles visst. Det blåser en ande af knorr och missnöje genom världen. Och på civilisationens fält skjuta törne och tistlar upp i ymnig mängd.

Det kan nu icke heller förnekas, att liksom hvarje kropp åtföljes af sin skugga, så följer med bildningens och framåtskridandets välsignelse äfven dess förbannelse. »Der Gud bygger en kyrka, sätter satan upp ett kapell», sade Luther. Det onda är vanligtvis granne med det goda. Hvarje sak har en baksida. I den mån ljuset stiger, visar det sig, huru fjerran vi ännu äro från målet. Behoven och krafven växa i alla möjliga riktningar. När man har ett oöfvadt musiköra, kan man njuta äfven af en temligen tarflig sång eller musik. Men när man gått igenom musikaliska akademien, tycker man icke om kråksång eller positivlåt. Många, som en tid funno sig utmärkt

klädda i hemväfda kläder, sydda enligt byskräddarens enkla smak, kunna nu mera knappt finna tyg fint nog och skräddare med tillräckligt modernt konstsinne för att få kläder, som passa på den »civiliserade» kroppen.

Och på tal om *kläder*, huru visar sig icke jämnlighetens ande skymta fram redan på ett ganska synbart sätt här. Hvad är det för skillnad i klädedrägt mellan jungfrun och frun i många fall? Hvad för skillnad mellan arbetare och arbetsgifvare? Om söndagarne, när alla äro iklädda sina bättre kläder, tyckes ståndsskilnaden i denna väg vara ytterst ringa. Synnerligen gäller detta städerna.

Att sjukvården och fattigvården förbättrats på ett betydelsefullt sätt under de senaste årtiondena, vet hvar man. Fordom kunde aldrig den fattige komma i åtnjutande af läkarevård. Nu finnas läkare och sjukstugor i hvarje distrikt. Lasarettens antal ökas, och de som icke kunna betala för sig, erhålla vård och mat på allmän bekostnad. Hospitalens antal ökas, och hundratala sinnessjuka, som förr måste vårdas i hemmen och ofta både voro till en plåga och fingo plågas, erhålla nu lämplig vård der.

Huru de *fattiga* behandlades fordomdags, kunna de gamle berätta. Sannerligen ha icke många fattighjon sötebrödsdagar nu mot hvad de fordom hade, då obarmhertigheten stod vakt vid snart sagdt hvarje grindstolpe och hvarje port. Utgifterna till fattigvården ha stigit ofantligt under årens lopp. Detta har icke skett därför, att

fattigdomen är i så oerhörd tillväxt — tvärtom visar statistiken, att den allmänna välmågan är större nu än förr — utan till följd deraf, att de fattiga vårdas bättre och erhålla större understöd än förr. Visserligen är fattigvårdens bröd hårdt och svårt att äta, huru det än bakas och tillskäres, och vi böra sträfva derhän, att om möjligt hvarje människa måtte komma i det lyckliga läge, att hon kan undvara fattigvårdens understöd, ty det är icke roligt att behöfva äta nådebröd. Men det torde komma att dröja många, många tiotal af år ännu, innan vi hinna så långt. Icke ens om socialiststaten etablerades, skulle fattigvården kunna upphöra. Det kommer väl dessutom alltid att finnas ett element i samhället, som måste lefva på sina medmänniskors barmhertighet på ett eller annat sätt.

De mera begåfvade, som äro nyktra, arbetsamme och sparsamme, sjunka icke gerna, utan genom tillstötande oförvållade svårigheter, ner till fattigvårdshjon. De höja sig tvärtom vanligen under årens lopp till ett allt bättre välstånd. Men de mindre begåfvade och sådana, som supä och föra ett oordentligt lefverne, hemfalla ofta åt fattigvårdens nåd.

Hvad nu de supige och oordentlige angår, så hafva de sig sjelfva att tacka för den nesa, hvori de råkat, ehuru tyvärr äfven *samhället*, som håller öppna krogar, hvilka likt fällor lura på dem, har sin dryga skuld i deras elände. Men för den arbetare, som arbetet flitigt och träget hela sitt lif, är det en allt annan än uppmuntrande

framtidströst att se sig tvungen att falla på nåd och onåd i fattigvårdens hårda, kalla sköte. Bättre är då att få falla i grafven, det är visst. Men det är nu så, att icke alla ega den andens och naturens utrustning, hvarigenom de skulle kunna höja sig till en bättre samhällsställning. Några måste vara de sista i det stora arbetståget. Och de minst begåfvade, de svagaste trängas ovilkorligen till de ekonomiska utkanterna. Men de starkare äro skyldiga att hjälpa de svagare. Vi få icke lefva sjelfviskt lik som svinen, bland hvilka de stora äta och de små få se på och svälta och skrika.

Men, som förut är sagdt, arbetaren kan sjelf göra mycket för sitt höjande.

Jag hörde här om aftonen ett präktigt anförande af en arbetare i kristna arbetareförbundet härstädes. På tal om vigten för arbetarne att tillegna sig bildning sade han ungefär: Mina vänner, om vi arbetare än icke förmå att skaffa oss någon större boklig bildning, kunna vi dock i vårt hjerta mottaga och hylla de ljusa krafter, hvilka inifrån förmå att upplysa och bilda oss, så att vi kunna urskilja det onda och goda, blifva nyktra, sparsamma och pligtrogna i det vi hafva för händer. Han vidrörde derpå, huru han förr lefvat i dryckenskap och låtit sin välfärd rinna bort den vägen. »Nu sedan jag vändt mig till Gud och vandrar på de gudfruktigas väg, har jag kommit så långt i välstånd och aktning, att jag t. o. m. får vara med och deltaga i *riksdagsmannaval*», tillade han.

Orsaken till, att många kroppsarbetare icke vinna något välstånd, förtroende och samhällelig aktning, är den, att de sköta sig illa. Drycken-skapslasten sänder massor af skeppsbrutna till fattiggården.

Tänk bara på, huru tjenarne på landet och lärpojkarne i städerna hade det för en mansålder tillbaka. Jag har hört mina gamla föräldrar berättat om, huru det var bland de fattiga och tjenarne på landet i deras ungdom. Min mor, ehuru född bonddotter, fick arbeta som en slaf. Redan vid 9 à 10 års ålder fick hon stå ute på logen eller följa med ett ök till skogen kl. 3 och 4 om morgnarne. Min far tjente flera år för 12 kronor om året. En nu mera afviden gammal folkskollärare Norén i Nybro berättade för mig, att han fick börja gå omkring och tigga för att slippa svälta ihjäl redan vid 4 à 5 års ålder. Något äldre kom han i målarelära till Karlskrona. Der fick han svälta, så att ögonen voro nära att trilla ut på honom. Det bästa han visste var, då de skulle verkställa dekormålningar till teatern, ty väfven eller pappan skulle då bestrykas med klister; och af detta åto lärpojkarne sig mätta och hade riktigt kalas. För öfrigt trakterade både mästare och gesäller dem med stryk, så att de voro både gula och blå. Och på väggen i verkstaden hängde en tafla, på hvilken stod måladt: »*Lyd goda råd och akta dig för undertecknad.*» »Undertecknad» var en utaf en hård djursena förfärdigad karbas, som

hängde vid taflan och ganska ofta var i bruk af både möjliga och omöjliga anledningar.

Om vi tänka på arbetarnes *bostäder*, huru förbättrade och fina äro ej de mot de skröpliga kyffen, hvori våra fattiga förfäder bodde. Hundra förmåner och bekvämligheter, som de icke ens kunde *drömma* om, ha fallit på vår lott. Vi lefva som herrskap mot hvad de gjorde.

Den mängd sjukkassor och sjelfhjulsföreningar, som under de senare åren kommit till stånd, hafva äfven i väsentlig grad bidragit att utjämna nöden och göra lifvet drägligare. Genom att ansluta sig till dylika föreningar, är arbetaren försäkrad om understöd i sjukdomens dagar och en ordentlig begrafning efter sin död. Förr fick arbetaren vara utan både det ena och det andra i den vägen.

Jämför man det ena med det andra, kan det visserligen icke förnekas, att en förbättring inträdt på många områden för den arbetande klassen. Och om ännu ofantligt mycket återstår att förbättra och reformera, så må man komma ihåg, att Rom byggdes icke på en dag. Lagstiftningen är en mycket invecklad apparat, som arbetar sakta. Den kan icke som sagans Lun-kentus taga på sig sjumilsstöflar och dänga öfver tre städer. Och ett samhälle kan icke plockas upp och rifvas ned som barnens korthus. Visst tycks det gå smått med vissa förbättringar; men vi få väl trösta oss med, att det är bättre att komma asande än rasande. En humanare ande och sträfvan till de fattiga klassernas för-

bättring genomgår dock tiden i flera riktningar. Aldrig ha de fattiga klasserna haft flere och varmare förespråkare i den lagstiftande församlingen än de hafva nu. Det går sakta, men säkert framåt.

Storindustriens baksida.

Men trots alla de förbättringar, som så småningom införts, hotas dock samhället af en allvarsam fara. Jag påpekade i mitt förra föredrag, huru de snillrika uppfinningarne frambragt fulländade maskiner, hvilka undanträngt arbetaren både här och der. En maskin utför nu på en dag, hvad 100 arbetare fordom behöfde en vecka för att utföra. Industrien har antagit en sådan jätteform och jättefart, att den icke allenast fyller utan dagligen *öfverfyller* behofven på verdensmarknaden. Knappt hinner ett behof uppstå, förrän det är öfverfullt. Ty allt skall ske blixtsnabbt. Konkurrensen är den sporre, som jagar allt och alla hejdlöst framåt, tills de öfverfyllda behofven gifva sitt naturliga bakslag och de framrusande krafterna falla baklänges och stå på hufvudet. Härigenom uppstå allehanda stockningar och kriser, hvilka medföra ett snart sagdt ohjelpigt tillstånd. Den ena tiden, då ett behof nyss uppstått, sättes maskinerna i gång och fabriktionen tar snälltågsfart. Då behöfs många arbetare, och arbetet utsträcket till den högsta möjliga arbetstid. Dags- eller tiorpenningen svingar då upp sig något. Men snart är be-

hofvet tillgodosedt och rågad. Varan går icke mera i marknaden. Magasiner och butiker äro öfverfyllda deraf. En mängd cessioner och realisationer inträffa, hvarigenom varans pris går ned kanske under sjelfva tillverkningsvärdet. Nu måste fabrikationen nedbringas till den minsta möjliga, och en mängd öfverflödiga arbetare afskedas. Ofta kan det ock gå så långt, att hela fabrikationen måste läggas ned och hela arbetsstyrkan afskedas. Dessa arbetare måste då söka sig bröd på annat håll. De nödgas erbjuda sig för billigare pris, hvarigenom arbetslönen sjunker betänkligt. Det är dessa ledsamma förhållanden, som utgöra de svarta strecken i vårt århundrades industriella lif och som hafva svåra följder med sig för samhällets lugn och säkerhet. Ty dessa hundratals arbetare, som stå utan arbete och bröd och som därför hotas af hungersnöd och elände, under det de se sina händers arbete fylla de förmögnare klassernas behof, blifva upproriskt sinnade och umgås med planer att störta hela samfundsordningen. Ingen må heller så mycket förundra sig deröfver. Det är svårt att vara belåten och lugn, när magen svider.

Men må arbetarne ihågkomma, att *deras* svårigheter äro icke de enda och icke heller de största. I många fall hafva arbetsgifvarne det lika vanskligt, ja, i viss mening, vanskligare ställt. Äro de kapitalister och hafva egna penningar, så stå de i fara att förlora dem och blifva utfattiga genom en svår affärskris. Arbetsgifvare,

som röra sig med *lånta* penningar, löpa fara att få heta bedragare hela sitt lif igenom, om det går öfverända och de förlora de lånta medeln i affärsföretag, som icke bära sig. Arbetaren förlorar i allmänhet icke mer än en veckas aflöning eller dylikt, men arbetsgifvaren löper fara att förlora *allt* sitt.

Nu beror det visserligen något på hvad sätt han kommit i besittning af dessa summor. Har han ärft eller gift sig till dem, så har han ju, som man säger, icke lagt sig trött så många gånger för dem. Dock hafva andra, såsom hans eller hans hustrus föräldrar, gjort det. Men har han genom arbete, flit, sparsamhet och omtanke trälät ihop sitt rörelsekapital och så på en gång förlorar det, så är visserligen förlusten af ett mycket kännbart slag. Att förderfva lånta medel är icke heller, såsom, bekant en ringa sak för en man med samvete och rättfärdiga tänkesätt. Det kan hafva mycken nöd med sig. Man får icke skära alla arbetsgifvare öfver en kam. Mången ibland dem står i en mera vansklig ställning än arbetaren, ty denne kan gå ifrån sitt arbete och söka skaffa sig ett bättre när det han står uti, börjar att luta mot fall, men arbetsgifvaren är bunden. Han måste, liksom kaptenen vid skeppsbrottet, lemna vraket som sista man. Att klandra och hårdt döma sådana arbetsgifvare, hvilkas ställning i vissa fall är sämre än arbetarens, det är orätt och medför i längden blott ledsamma följder, ty det åstadkommer en kyla och en förbitt-

ring i lifvet, som gör det snart sagdt outhärdligt.

Strejker.

Strejken är ett vapen, som arbetarne ofta på senare tiden begagnat för att tillkämpa sig högre aflöning och bättre vilkor af sina arbetsgifvare. Detta vapen har visserligen vid ett och annat tillfälle visat sig verksamt för detta ändamål. Men det är ett tveegadt svärd, och ofta såra sig arbetarne mera sjelfva än de såra arbetsgifvarne dermed. Många strejker hafva nämligen gått af stapeln, hvilka slutat på ett för arbetarne förödmjukande sätt.

Vi hylla icke den åsigten, att strejker under alla förhållanden äro orättfärdiga och förkastliga. Arbetarne hafva naturligtvis både rättighet och frihet att lägga ned sitt arbete, om de icke anse sig blifva tillräckligt aflönade därför. Och det vore rättvist för en obarmhertig och girig arbetsgifvare, som på allt sätt söker att trycka ned dagakarlens lön, att han blefve utan arbetare till sist. Men ofta tages icke vid strejker hänsyn till, om arbetsgifvaren är god eller ond, om han *kan* eller *icke* kan betala högre aflöning. Strejken användes såsom ett vapen att *såra* arbetsgifvaren med i det ögonblick, då han är mest sårbar. Arbetarne afpassa en tid, då de veta, att de bäst behöfvas. Då göra de strejk och fordra högre aflöning, äfven om konjunkturerna icke äro särdeles gynsamma för arbetsgifvaren. Mången gång måste denne då gå in på de-

ras fordringar för att icke råka ut för allt för stora ekonomiska svårigheter eller fullständig ruin. Men från den stunden betraktar han arbetarne såsom sina fiender, de der sökt att störta honom. Han blir rädd för arbetarne och söker att undvika hvarje företag, som kan ställa honom i beroende af dem. Härigenom förklamas företagsamheten, arbetstillgången minskas, och de oskyldige och rättänkande arbetarne få med de skyldige lida följderna af de oeffterrätliga strejkerna.

Den sedan några månader pågående *Norbergstrejken* visar icke minst, att strejken ofta sårar arbetarne mer än deras arbetsgifvare. Hvad ha arbetarne vunnit på denna strejk, som nu mera hörjar att betraktas såsom hufvudlös af alla sansade arbetare i landet? De ha icke vunnit annat än obehag och svårigheter. Fattigdom och nöd ha hotat dem, och många arbetare, som haft det sämre än Norbergarbetarne med afseende å arbetslöner, ha betungats med utgifter till deras underhåll under strejken. Staten har fått utlägga flera tusen kronor för militärkommenderingar till platsen. Ett viktigt arbete har legat nere till skada för den svenska jernindustrien i dess helhet. Och i stället för att arbetarne under denna långa tid genom sitt arbete kunnat tjena 100-tusentals kronor, hafva de drifvit fåfånga och måst betunga arbetare på andra håll att lemna understöd och nödhjelp. Så återverkar denna strejk med stagnationer, utgifter och betunganden på många håll och sätt.

Om nu resultatet blefve till någon fördel

för arbetarne, kunde ju detta allt ursäktas. Men blir resultatet motsatsen, hvartill har då hela detta bråk tjenat? Det har tjenat till att öppna arbetarnes ögon för vådan af att dansa efter de socialistiska agitatorernas pipa. Ty det synes tydligen, att dessa icke alltid spela rätta melodier. Det är lätt att skrufva upp fantasien på folk och jaga upp höga fordringar; men att sedan tillfredsställa de uppdrifna fordringarne är icke så lätt. Att utså missnöje och hat är en lätt sak; men att borttaga dylikt är svårare. En socialistisk talare sade vid ett tillfälle, att hvarje arbetsfamilj behöfde ungefär 3,500 kr. i årlig inkomst. Det låter något! Lika gerna kunde man framhålla, att arbetarne borde få fria bostäder på månen samt ett elektriskt kurirtåg, på hvilket de finge resa fritt fram och tillbaka häremellan; ty det ena är ungefär lika tänkbart som det andra. Må arbetarne icke vara barn i förståndet. Uppdrifna fordringar och behof äro svåra tyranner. Många, som haft mer än 3,500 kr. om året i inkomst, ha dukat under för dem.

»Allt det I viljen, att människorna skola göra eder, det gören I ock dem», säger Kristus. I detta handlingssätt ligger den rätta lösningen af den sociala frågan. Och blir den icke löst på denna väg — kärlekens och rättfärdighetens — icke kommer den till någon lycklig och varaktig lösning på hatets, hotets och våldets väg, det är alldeles visst. Arbetsgifvaren måste tänka och sätta sig in uti arbetarens ställning och behof samt göra allt hvad han kan för att få

lifvet drägligt och ljusst för denne. Må han tänka på, hvad fordringar och kraf han *sjelf* skulle uppställa, i fall han vore arbetare. Och arbetaren måste äfven tänka sig in uti sin *arbetsgifvares* ställning och genom pålitlighet, flit och tillmötesgående visa sig värd förtroende och omtanke från dennes sida. Det har sina bekymmer med sig att vara arbetsgifvare lika väl som att vara arbetare. Sedan arbetaren släppt och går, får arbetsgifvaren stå kvar och räkna ut och bära omsorgen för det hela. Det svåraste tillstånd, vi kunna råka uti, är att behöfva lefva fram vårt lif under trycket af ett inbördes hat och knot, i hvilket vi äta och fräta upp hvarandra. När den inbördes kärleken och sänjan är utrotad, blir lifvet en törnbuske utan rosor. Guds välsignelse strejkar och går sin väg, och den sista villan blir värre än den första.

Fackföreningarne.

Att arbetarne sammansluta sig i föreningar för att blifva i tillfälle att utbyta tankar och rådslå om sin ställning och de frågor, som stå på dagordningen, det är ju icke annat än på sin plats. Dertill ega de både sin frihet och rättighet. Det är ett bevis på, att de hålla på att vakna upp till mera lifaktighet och intelligens. Nu beror det blott på, hvad ande som blåser fram genom dessa föreningar och hvad plantor som dragas upp der. Att *de* fackföreningar, som gifvit sig *socialismen* helt i våld,

icke kunna blifva några nyttiga drifbänkar för uppammande unga arbetare, det tycks dock vara klart. Ty *dessa* föreningar bära ju icke annat än *hat* till det bestående i skölden. De äro ett slags triumfvagnar, på hvars kuskbockar de socialistiska agitatorerna sitta och köra och vid hvilka en mängd arbetare bindas såsom fångar. Det är nämligen oförnekligt, att dessa fackföreningar utöfva ett icke litet tyranni öfver den enskilde arbetaren, som understundom icke vågar att göra annat än hvad som beslutes i föreningen, äfven om hans inre strider deremot. Ja man har ju äfven visat tendenser till att *tvinga* arbetare *in* i fackföreningen, då dessa icke godvilligt velat gå derin. Ett sådant fall inträffade, enligt hvad tidningarne berättade, i Norrköping för en tid sedan.

Vid strejker är det vanligtvis fackföreningarne med sina ledare, som bestämma hvad arbetarne skola göra eller icke göra. Och om någon vågar att handla annorlunda än fackföreningen besluter, så blir hans namn illa luktande. Mången gång går det så, att när arbete finnes, så beslutes att göra *strejk* , och när sedan intet arbete finnes, då kommenderas upp till demonstrationer för att *få* arbete. Det blir inte bra, huru det än blir. Socialisterna hafva sak med det bestående, och därför måste striden hållas vid makt. Inom fackföreningarne går det ofta så, att de starkare taga våldet, och de svagare måste dansa efter deras pipa. De måste följa, äfven om deras förstånd och vilja skria emot.

Om de s. k. fackföreningarne leddes uti en mera human anda och toge nödig hänsyn till andra faktorer än bara arbetarnes kraf, skulle de kunna blifva till mycken nytta. Ty sammanslutning är visserligen af nöden, om arbetarne skola kunna drifva igenom några allmänna och betydelsefullare förbättringar för sin klass. Men detta kan icke ske med mindre mängden af arbetsgifvare äfven får det något annorlunda stäldt. Ty man kan väl, icke begära att arbetsgifvarne skola betala mer än de förmå, slafvar som de äro under den hejdlösa konkurensen, som trycker ned både varuvärdet och dagspenningen till det minsta möjliga. Och att offra ut sin möjligen genom arbete och sparsamhet samlade enskilda förmögenhet för att hålla arbetaren skadelös, kan arbetsgifvaren icke gerna göra, helst ingen tackar honom därför eller vill göra några insamlingar för hans räkning, om han kommer på bar backe. Tvärtom finner man mången gång en viss skadeglädje göra sig gällande, då en arbetsgifvare går ekonomiskt under.

Det är gruffligt illa att uppfostras till att betrakta arbetsgifvarne såsom fiender, dem man icke kan tänka och döma nog hårdt om. Klasshatets sådd bär en sorglig skörd, som blir bitter att inhösta icke minst för arbetarne sjelfva. Vinnes ingenting genom lugnt, träget och klokt samarbete mellan dem i *alla* klasser, som vilja föra de mera tillbakasattas sak framåt, icke går det genom denna ensidiga hetsning mot det bestående. Äfven om man på våldets väg lyckas

des åstadkomma en kupp, så ginge nog snart den segern tillbaka igen.

Något måste göras.

Något måste dock göras för att borttaga de stötestenar, som ligga i de fattiga klassernas väg. Den hederlige och redbare arbetaren måste på ett eller annat sätt betryggas för den nöden att kastas på fattigvården, då han är utsliten. Det är en hård lott att arbeta träget och villigt hela sin krafts dag igenom och så slutligen hotas af armod och hungersnöd, när ålderdomen är inne och kraften är förbi. När statens tjänstemän hinna en viss ålder, erhålla de pension. Men arbetaren hänvisas till tiggarslafven eller fattigvården. Detta är orätt. Hvarför skall han stå utan understöd och hjälp i sin ålderdom? Är icke hans arbete, det må nu vara ett arbete i jorden, bergen, skogen, hafvet, verkstaden, på byggnadsställningen eller annorstädes — är det icke ett lika nödvändigt och nyttigt arbete som statsmannens, juristens, läkarens, krigarens, skolmannens, m. fl:s, hvilka erhålla pension i sin ålderdom? Visserligen är det så. Kroppsarbetet är icke det minsta, det är både ett maktpåliggande och ansträngande arbete. Och kroppsarbetaren är *minst* i tillfälle att kunna spara och lägga ihop något, emedan hans årsinkomst är ganska liten i förhållande till tjänstemännens, synnerligen de högres. Hvarför skola vissa statens ämbetsmän hafva flere tusentals kro-

nor i pension, men arbetaren ingenting? Hafva icke de lättare för att lägga af något för ålderdomen af sina stora löner än arbetaren? Det är alldeles orätt att lemna kroppsarbetaren vind för våg att drifva i land på fattigvårdens afskräckande kust i sin ålderdom, under det man omhuldar sådana, hvilka lättare kunde reda sig sjelfva.

Hvarje hederlig och pligtrogen arbetare borde få ett par hundra kronors årlig pension, sedan han fyllt 60 år. Detta har han gjort skäl för. Och det behöfver väl icke betraktas såsom alldeles omöjligt att få ett dylikt förslag realiseradt. Hvar få penningar? torde man säga. Hvar tagas penningar till ministrarnes, generalernas, presidenternas, läkarnes och hela raden af andra ämbetsmäns pensioner? Hvarför hafva icke arbetarne rätt att få begära något litet med ur statskassan? Låt tullmedlen, som nu med rätt eller orätt gjorts så förhatliga för arbetarne, låt dessa medel samlas till en pensionsfond för den svenske arbetaren! Då skall bitterheten mot tullarne dö såsom frosten i solen. Kärleken till fosterlandet skall växa, och klasshatets och upplösningens läror skola icke finna någon vidare tacksam jordmån.

Något mera kunde väl också göras än hvad nu sker för att skaffa arbetarne i de större städerna lämpligare och billigare bostäder. Det är ju på sin plats, att det uppoffras något för detta ändamål, ty de rikare böra bidraga med sina skatter till att förbättra de fattiges lott. Dessut-

om plockas arbetarne stundom in på bara benen af de talrika krogar, hvilka de styrande vanligen med sin högre rösträtt besluta skola hållas öppna.

Lagstiftningen måste söka att göra allt hvad på den ankommer för att begränsa både rikedommen och fattigdomen, så att de icke antaga allt för osunda och skadliga dimensioner inom samhället. Berg och backar måste förnedras och dalarne höjas på ett klokt och visligt sätt.

Förslag hafva ju äfven varit å bane i syfte att införa *progressiv* beskattning, d. v. s. de rikare, som hafva större inkomster, skulle erlægga en högre skatt. En sådan lagreform vore visserligen egnad att något topphugga de höga träden i rikedomens skog. Förslag om *arfsskatt* i samma syfte hafva äfven dryftats, ehuru utan något praktiskt resultat.

Den tiden kommer väl också, då konkurrensen genom sina följder gör det nödvändigt dels att afkorta arbetstiden något — detta n. b. på de områden, der sådan går an — dels att bestämma en viss minimilön, hvarunder ingen bör få arbeta eller lega en arbetare.

Den sociala frågan har för öfrigt så många sidor och är af en så invecklad art, att det är snart sagdt omöjligt att kunna öfverskåda henne i alla detaljer. Samhället är det mest invecklade maskineri, som kan tänkas. Om *en* reform blir genomförd, återstå tio andra att genomföra. Om *en* blir nöjd, äro tio missnöjda. Vår tro är, att det kommer att finnas fattiga och rika, liksom

det kommer att finnas stora och små, färdiga och lytta, brunögda och blåögda, rödhåriga och svarthåriga, dumma och kloka menniskor, allt fort. Att tänka ut en reform, genom hvilken alla skulle blifva nöjda, det är lika omöjligt som att stoppa sjustjernen i bröstfickan. Vi kunna icke alla begära att få blifva kungar och styresmän. Det berättas om en indisk vis, att han grät, då han såg en furste skrida fram, tyngd af guld och ädla stenar och följd af hopens lystna blickar. Men hvarför gråter du? sporde man honom. »Ack, jag må väl gråta af glädje öfver, att jag får se denna härlighet utan att behöfva bära dess tyngd eller vara föremål för den afund, som följer dess bärare. När fursten dör skall han lemna allt qvar och gå in i evigheten med två tomma händer», svarade han. Fåret skyddar sig lika bra mot kylan i *sin* pels som uttern i sin, ehuru den senares är finare och uppenbarligen tillhör öfverklassen. Vi erinra oss en gammal mjölsäljare, för hvilken ekonomin icke ville gå ihop, hufvudsakligast därför, att han plögade titta för djupt i glaset. Han hade sociala funderingar och plögade ibland uttala den önskan, att jorden med allt hvad derpå är skulle bytas upp lika mellan alla, så att hvar och en fick sin beskärda del deraf. Den som sedan icke kunde eller ville sköta sig och sitt utan förslösade sin anpart af egodelarne, skulle sig sjelf till straff och andra till varnagel, hängas i närmaste träd. Hade hans sociala plan

gått igenom, är det att befara, att han sjelf blifvit hängd med de allra första.

»Den, som är slagen till en skärf, blir aldrig en styfver», säger ett gammalt ordstäf. Denna sanning kan icke förnekas, ehuru den är obehaglig att skrifva under. Hvarför är guldets så uppskattadt och eftersökt? Derför att det är en ädel, gedigen och härlig metall, den man icke hittar hvar som helst. Hvarför är näktergalen sångfåglarnes konung och lejonet djurens konung? Derför att deras medfödda egenskaper höja dem öfver andra fåglar och djur. Hvem kan förneka andens och naturens olika fördelning af gåfvor och färdigheter? Den ene vinner slaget utan vidare ansträngning, då den andre deremot först efter långa år af kamp och möda vinner det — andra vinna det icke alls. Det fins också ett slags tur, en framgång, skapad af tidsomständigheter och förhållanden, hvilken knappast kan förklaras. Mycket beror också på, huru vi bruka oss. Det gäller att hänga uti och fatta friska tag för hvarje dag. Den som tappar hoppet och låter modet gå åt botten, är såld åt undergången.

Hvad som dock både först och sist bör stå klart för vårt medvetande, det är sanningen af Jesu ord: *»Menniskan lefver icke allenast af bröd, utan af hvar och ett ord, som går af Guds mun.»* Det är illa att blunda för denna sannings vigt och förlägga lifvets lycksalighet i blott timliga förmåner. Ty hvad gagnade det en människa, om hon vunne hela världen, men toge skada till sin själ? Huru kort är icke lifvet, och huru

mycken onyttig oro åsamka vi oss ej derunder!
»De gå bort såsom skuggor», de rike också och
lemna kvar, hvad de samkat tillhoppa, ofta utan
att veta, ho det få skall. Och det är *svårt* för
de rike att ingå i himmelriket. Och de som
rika vilja varda, falla i mångahanda frestelser och
skadliga begärelser, säger apostelen Paulus. Ju
enklare utrustad en resande är, ju bättre för ho-
nom. Onödiga och öfverflödiga behof äro de
värsta blodsugare och lyckoförderfvare under so-
len. För min del tycker jag, det är fördelakti-
gare att vara så simpel, att man kan *gå* hit och
dit än att vara så fin, att man måste hålla sig
med ekipage, kuskar och hästar. Man kommer
lika fort med tredje som med första klass. Och
när vi komma fram och skola passera dödens
port, kanske det är bäst att icke vara invecklad
i allt för mycket timligt emballage. Bäst är då,
om en oskadad, rättfärdig själ, höjer sig likt fjä-
rilen ur stoftets brustna puppa till flygt mot
den eviga sommarens ovanskliga prakt.

Fåfänglighet.

Man strider käckt i våra da'r
 Om guld och makt och glans,
 Man ingen väg och möda spar
 Att vinna ärans krans.
 Det går ett rop från pol till pol
 Och alla vilja opp
 Och bada sig i lyckans sol
 På ärans högsta topp.

Men de, som hinna bergets kam,
 De blifva ofta blott
 Målskjutningstaflor, som ställts fram
 För afundsjukans skott.
 De finna tusen obehag
 På kalla höjdens strät
 Och måste snart gå ned en dag
 Från både rang och stät.

Och de som tätt i deras spår
 Till höjden trängt sig opp —
 Hur snart dock solen nedergår
 Och gäckar deras hopp!
 Ty sorlet stiger ner ifrån
 Med klagan, hot och spott,
 Och lyckans stolte sköteson
 Bor snart i — Sauls slott.

Man slits om torfvorna på land
 Och om en präktig plats;
 Man rifver »kåken» efter hand
 Och bygger sig palats.

Behofven växa med en fart
 Som Jonas kurbits; men
 Maskstungen, vissnad ligger snart
 Välmågan der igen.

Du söker hopa gods och gull
 Och lägga skatt till skatt,
 Näväl, när du får famnen full,
 Då är det redan natt.
 Då klappar döden dystert på
 Och arm och utan ljus.
 Du, lik den rike man, får gå
 Till dödens mörka hus.

Kan kungen blifva mer än mätt
 Och mer än lagom klädd?
 Vi skulle andas mindre lätt
 I purpur, är jag rädd.
 Och kommer lifvets sista qväll
 Så somnar lika godt
 En fattig dalkarl i sin fäll
 Som kungen i sitt slott.

Nej, har jag blott ett dagligt bröd,
 Då är jag dermed nöjd,
 Ty rikedom och öfverflöd
 Ge ingen verklig fröjd.
 Få vi blott husrum här en tid,
 Nog få vi se'n en säng,
 Der vi få lägga oss i frid
 På dödens tysta äng.

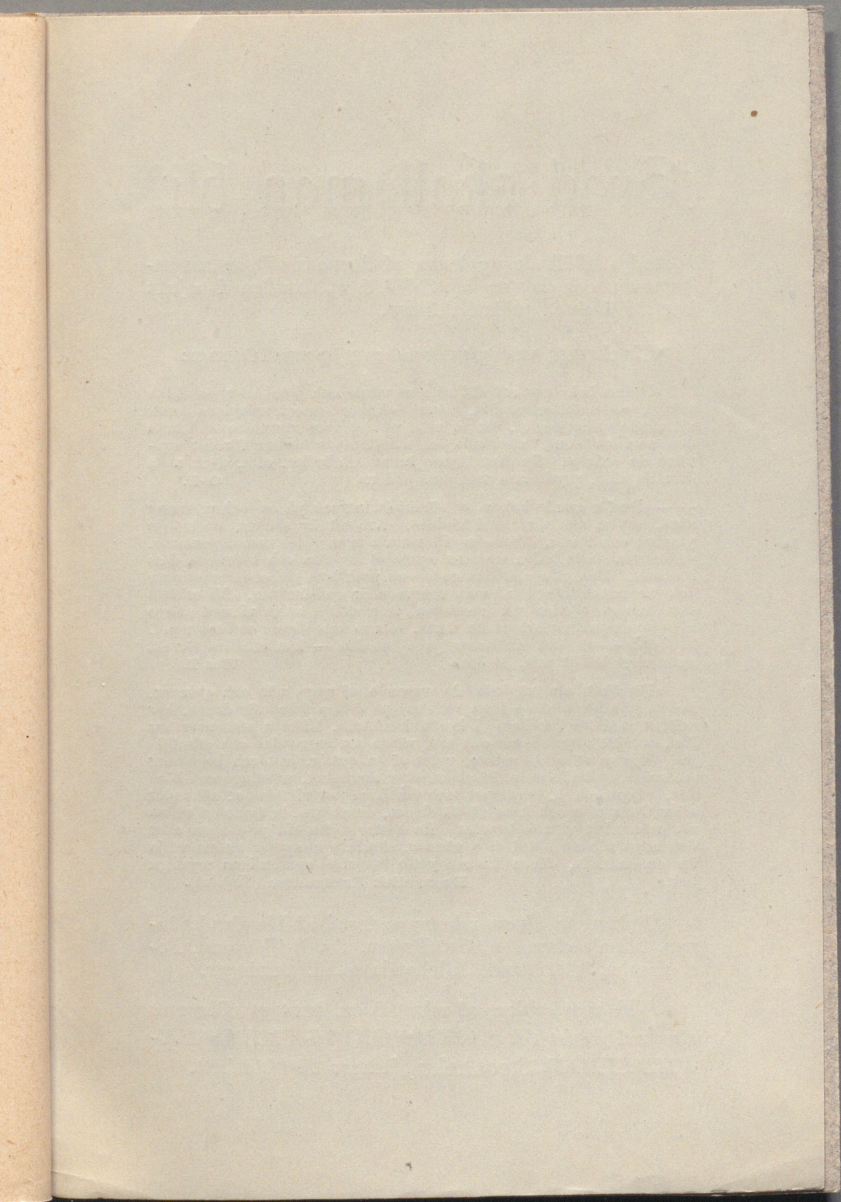
Att vinna namn och ära här
 Bör jag ej akta stort,
 Får jag blott namn och stjerna der
 Vid evighetens port,

Blir jag blott rik på hopp och tro
 Och kärlek till min Gud,
 Då skall min själ i himlen bo
 Och bära äreskrud.

När Gabriel med tordöns ljud
 Och domsbasunens säng
 Oss manar fram för verdens Gud
 Till räkenskap en gång,
 Då gäller tidens flärd och prakt
 Och verdens-präl och glans
 Och alla furstars namn och makt
 Ej mer än grafvens krans.

C. B—g.

Hvad skall man bli?

Andra tillökade upplagan af denna skrift är nu utkommen och kostar häft. **50 öre**, bunden i mjukt band **75 öre**, guldsnitt **1 kr.**

Utdrag ur pressens omdöme:

»Denna bok eger ett sådant inre värde och innehåller en sådan mängd om världserfarenhet, människokänedom och människokärllek vittnande vishetsregler, att vi vilja på det allra varmaste anbefalla den som en sund, väckande och stålsättande läsning för det uppväxande släktet. Språket flyter jämnt och ledigt, ofta, dock utan överlastning, prydt med träffande bilder.» O.-T.

— — »Derför gjorde boken ett särskildt intryck på oss och vi kunna säga, att vi läst den med andakt. Arbetet är sådant, att hvarje yngling och flicka, äfvensom till mera mogen ålder komna personer, säkerligen skola hafva mycken nytta af att läsa och begrunda dess innehåll. Den gifver många goda och praktiska råd och anvisningar och är genomträngd af sann och innerlig gudsfruktan. Vi erhålla rätt många böcker till rescencion, men sällan hafva vi med större nöje anmält något arbete än detta, som vi anse såsom en liten perla, hvilken — och det skämmer ju ej ut den — kan erhållas för ett synnerligt billigt pris, 50 öre.» W:s T.

»Försöket att vägleda de tusende af unga män och kvinnor, hvilka förgäfvos söka finna ett svar på denna fråga för dagen, har utfallit särdeles lyckligt. I korta, kraftfulla, bildrika sentenser har förf. uttalat antydningar och råd, värda att begrundas och efterföljas. Vigten af tidigt arbete, valet af en nyttig, lust och begäfnings motsvarande kallelse, sträfvandet efter duglighet, umgänge och böcker, något om äktenskapet, och slutligen det viktigaste: sökandet efter Guds rike och hans rättfärdighet, dessa äro de ämnen förf. på ett mästerligt sätt behandlat. En bättre gifva till ynglingen eller den unga flickan bland dina vänner, skall du knappast kunna välja än denna lilla, äfven till sin yttre utstyrel synnerligen pryddiga bok.» Evangelisk Kristendom (Finland).

Boken är äfven rekommenderad af Hemlandsvännen, Hemlandsposten, Sv. Posten, Sv. Budbäraren, Fosterlandet, Wermlands Allehanda m. fl. tidningar.

Vid rekvissition af minst 5 ex. kontant eller mot efterkraf direkt till **SANNINGSVITTNETS EXPEDITION**, Stockholm, lemnas 25 % rabatt.

